СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 82. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 9 квітня 1935. VOL. XLIII. No. 82. Jersey City, N. J., Tuesday, April 9, 1935. THREE CENTS

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ У ТЕАТРАЛЬНІЙ СЕКЦІЇ БРОДВЕЮ

НЮ ЙОРК. — Шість прегарних місцевих хорів, а саме: хор товариства „Боян" з Нюарку, під управою Теодосія Каськова; хор товариства ім. Лисенка в Джерзі Сити, під управою Андрія Ґели; Український Хор у Ню Йорку, під управою Теодора Онуфрика; хор товариства „Боян" у Йонкерсі, під управою Михайла Фатюка; хор товариства „Боян" у Бейоні, під управою Василя Мельничука; та хор товариства „Боян" в Елизабеті, під управою Михайла Ядловського, обєдналися під дириґентурою незрівнаного хорового дириґента, Олександра Кошиця, щоби відсвяткувати память найбільшозо ґенія України, Тараса Шевченка. Їх заходами відбувся в неділю, 7-го квітня, вечором, у прегарній концертовій салі „Тавн Голу", положеній у самім серці театральної секції Бродвею, величавий концерт, що довго лишиться в памяти приявної публики.

Серед публики, що виповнила балькон і льожі, але трохи не дописала в партері, видно було гостей з околиці, і то не тільки з близької, але й подальшої, як з Филаделфії, Скрентону, з ріжних місцевостей Конетикоту, ба навіть з Бинґгемптону.

Концерт відкрив по анґлійськи й по українськи д-р Семен Демидчук, зясовуючи публиці ціль концерту та його орґанізацію. Він подав теж до відома, що сенатор, д-р Ройел Ковпленд, що обіцявся прибути на концерт з промовою, повідомив управу концерту, що не може прибути через недугу жінки.

Незабутній виступ хорів.

Незабутною для публики появою був виступ злучених хорів. Хористів і хористок було разом коло три сотні. Було їх так багато, що треба було поширити сцену салі. Одіті вони були всі в українські народні строї й сама їх поява викликала небувале одушевлення. Співали вони пісні народні, композиції до слів Шевченка та боєві воєнні пісні з минулих і сучасних боїв українського народу за волю. Пісні в більшости були аранжовані самим дириґентом, Олександром Кошицем. Гості розуміли, що це не були професіональні хористи, що це були аматори, і знали всі трудноці, получені з вивченням і зібранням під одну батуту хорів з кількох місцевостей, котрих уже саме зібрання на пробу вимагає великих вкладів часу, труду й гроша. Одначе гості бачили, що всі ці трудноці добре оплатилися. Публика дістала таке віддання пісні, якого вона певно ніколи не сподівалася. Публика зрозуміла, що навіть нефахові співаки можуть віддати незвичайну силу й красу почування української пісні, коли вони стануть під управою такого вправного дириґента, яким є Олександер Кошиць.

Два рази співав хор, і за кождим разом викликав той самий запал. „Заповіт" Тараса Шевченка, котрим хор почав концерт, та „Живи Україно", котрим концерт закінчив, публика вислухала стоячи.

У вокальну частину концерту ввійшов теж спів добре вже українській публиці відомого баритона Петра Ординського, котрий відспівав при фортепяновім супроводі Стембера з питомим собі відчуттям „Чайку", „Ой, Дніпре, мій Дніпре", „Розлилися круті береженьки", та як наддаток на домагання публики, „Думу" Гайворонського.

Обговорює Шевченка, як поета.

По анґлійськи про Тараса Шевченка говорив Кларенс А. Менинґ, професор славянських мов у Колюмбійському університеті в Ню Йорку. Він звернув передовсім увагу на те, що Тарас Шевченко немало звісний у світі та пояснив це передовсім незавидною долею українського народу. Далі він показував, чому Шевченко заслугує на те, щоби з ним запізналися й не-Українці. Передовсім це лірик першої кляси. Під тим оглядом він є піоніром в українськім письменстві. Він опанував теж по мистецьки техніку поезії епічної. Він наповнив свою поетичну творчість багатим суспільним змістом. Як приклад його поезії бесідник відчитав вступ до поеми „Гайдамаки" у прекраснім перекладі самого бесідника. Бесідник закінчив промову запевненням, що він ні трохи не сумнівається, що колись сповняться віщі слова Шевченка та що український нарід буде колись святкувати його память у вільній українській державі.

Шевченко, як речник визволення.

По українськи говорив д-р Лука Мишуга про Тараса Шевченка, як про борця за волю українського народу. Він підчеркував державницько-революційний і соціяльний напрям його творчости, що відріжняв його від сентиментальної діяльности сучасних Шевченкови українських діячів.

Концерт закінчився, але публика не хотіла розходитися. Видно було, що в її ухах ще далі бреніла українська пісня. Вона зрозуміла вартість і вагу устійнення такого великого українського хору під такою вправною управою. Та аранжери концерту мають теж досвід, у яких умовинах і в яких межах це можливе.

ЛІКВІДАЦІЯ ЦУКРОВАРЕНЬ У ПОЛЬЩІ.

В найближчому часі мають бути зліквідовані цукроварні в Мілеєві, Нeледеві і Вожучині. Торік зліквідовано цукроварні в Травниках і Закшівку. Причина відома: упадок консумції з причини зависоких цін цікру, та зубожіння населення.

ПЛЯСТИЧНЕ КІНО.

Франції ще раз пощастило зробити великий винахід у ділянці кіна, а саме зреалізувати на екрані пластичний образ, що вже від багатьох літ був недосяжною мрією вчених та фахівців. Автором цього винаходу є той самий Люмер, якого Французи вважають батьком кінематографу. Винахід його надзвичайно простий. Коли всі шукали рішення в складній та дорогій конструкції обєктивів, Люмер удосконалив спосіб, що був дуже модний яких 15 років тому, а саме двокольоровий друк та розгляд образу крізь спеціяльні очиці, в яких одно скло жовте, а друге зелене. Такі очиці не лише не втомлюють, а навіть заспокоюють очи й образки крізь них виходять цілком пластичні. Перша спроба проєкції, зроблена для Академії мистецтв, викликала нове вдоволення глядачів, а друга, зроблена для преси вже з більш удосконаленою фільмою, показала, що питання можна вважати цілком вирішеним. Фаховці вважають, що новий винахід зробить величезну революцію в кінопродукції і що існуючі фірми будуть мати величезні втрати, доки їм удасться переробитись на новий спосіб.

НЕЗДАЛИЙ АДВОКАТ.

„Ґренґуар", найбільший паризький тижневик, подає цікаві вістки про відомого французького адвоката Кампінкі, який був головним репрезентантом української сторони в справі Шварцбарта. Перший раз в історії Франції, пише „Ґренґуар", сліпого засудили на кару смерти, але ми не мусимо тому дивуватися, коли довідуємося, що оборонцем його був „знаменитий" адвокат Кампінкі, знаменитий тим, що він має рекорд клієнтів, засуджених на смертну кару. Після промови прокуратора присяглі вже були готові призначити обвинуваченому досмертну вязницю, але після промови оборонця вони почули себе ніяково і мусіли подати голос на смертну кару. Клієнти пана Кампінкі, зазначує „Ґренґуар", так часто йдуть на ґільотину, що коли він приїздить до президента републики з проханням помилувати, то цей останній, прощаючись, жартівливо каже йому: „До скорого побачення, дорогий пане". Після такої кваліфікації, виданої поважним французьким часописом, нема чого дивуватися, що при такому адвокаті присяглі видали Шварцбартови увільняючий присуд.

„КАЛЕВАЛА".

Дня 28-го лютого ц. р. святкувала Фінляндія столітній ювилей опублікування славного фінляндського епосу „Калевала". Він повстав коло 1000 р. по Хр. й був у 1835. р. зібраний і опрацьований фінським дослідником Ілєю Ленротом. „Калевала" перекладена на всі культурні мови, в тому й на українську Е. Тимченком.

ВЖЕ ПОЧИНАЮТЬ СТАВИТИ МУРИНІВ НА ЛІСТУ ПРИСЯЖНИХ СУДДІВ.

Ґовернор Алабами приказав справити лісти кандидатів на присяжних суддів так, щоб до них записати й Муринів. Сталося це наслідком недавнього вирішення найвищого суду Злучених Держав, що скасував присуд у скотборській справі за те, що на списах кандидатів на присяжних суддів не поміщено Муринів.

ДВІ УЧЕНИЦІ ЗАСТРІЛИЛИСЯ РЕВОЛЬВЕРОМ УЧИТЕЛЯ.

В Калинівці, пов. Сторожинець на Буковині, управитель народньої школи Г. Дустевич, прийшовши до IV. кл., звелів двом ученицям, Катерині Григорець і Марії Скраїшка, вичистити свій плащ з болота. Учениці знайшли в кишені револьвер. Не знаючи, що він набитий, вони зачали ним бавитися. Випадково випав їм револьвер з рук на нещастя дулом догори. Автоматично револьвер вистрілив і трафив Марію Скраїшку в шию, а Катерину Григорець у черево. На місце зявилися жандарми й родичі дівчат. Катерина Григорець умерла, а Марію Скраїшку відвезли у тяжкому стані до шпиталю.

БІЙКА ЗА ВИБІР РАБІНА.

В містечку Гвоздець, повіт Коломия, мали відбутися вибори рабіна, при чому зголошено дві кандидатури: Ґаґера, члена косівсько-вижницького рабінатського роду, і Н. Лєзера зі Львова. Оба кандидати кілька тижнів вербували собі прихильників, обіцюючи відреставрувати біжницю і т. п. Одного понеділка відбулося в біжниці передвиборче віче при участи кількасот осіб, на якому оба кандидати виголосили аґітаційні промови. Підчас дискусії два учасники віча посварилися за особу майбутнього рабіна і згодом біжниця стала видовищем кривавої бійки на палиці і кулаки, при чому поломано ціле уладження біжниці, яке вжито до переконання противників. Покликано поліцію, що вигнала закукурічених вічевиків, а тоді бійка перенеслася на вулицю. Поліція мусіла дальше інтервеніювати і вкінці розігнала всіх на чотири вітри.

ЦІКАВА СУДОВА РОЗПРАВА.

У Варшаві окружний суд судив 14-літнього Яна Бабіцького, обвинуваченого за вбивство 6-літнього Ст. Мікулі. Мертвого Мікулю знайшли в рові в одній підваршавській місцевості. На шиї мав Мікуля затіснений пояс. Обдукція тлінних останків устійнила, що Мікуля згинув від удушення. На основі зізнань ровесника Мікулі арештували як убивника Бабіцького. Бабіцький їхав конем, а Мікуля настрашив коня і кінь сполошився, Бабіцький упав з коня та побіг за Мікулею. Дігнавши його, Бабіцький став його бити, а щоби Мікуля не кричав, закинув йому пояс на шию і цим робом його задушив. На поліції Бабіцький признався до вбивства, та в суді відкликав свої зізнання, кажучи, що боявся, щоб його не били. Суд мусів дошукуватися вини Бабіцького, доказів не було і тому по розправі Бабіцького таки звільнили від вини і кари.

ЗАСУДЖЕНИЙ ДЯКУЄ ЗА КАРУ СМЕРТИ.

В Гельзінках станув перед судом Павло Анналя, що вбив двох розбитків, яких виратував з розбитого моторового судна. Анналя взяв на своє судно тонучих пасажирів, опісля вбив їх, а трупи вкинув до моря. Жертвам катастрофи душогуб забрав 15,500 фінських марок. У суді душогуб признався до вини і просив, щоб його засудили на кару смерти. Крім того признався, що ще давніше вбив якусь Анну Ек. Анналю засуджено очевидно на кару смерти. Після оголошення присуду Анналя вклонився низько суддям і подякував їм за справедливу кару.

ПАРУБОЦЬКІ ПОРАХУНКИ.

На дорозі в Ясениці Сільній під Дрогобичем прийшло між паубками до бійки, в якій Володимир Демків згинув, а Володимира Айзенбарта тяжко побито. Тіло вбитого Демкова знайшли в сінях дому Василя Халавка. Айзенбарта відставлено в тяжкому стані до дрогобицького шпиталю. Справою занялася слідча влада.

ЗРАДЛИВЕ ІМЯ.

Вінчання англійського наслідника престола з княжною Мариною дало початок моді реклямувати ріжні річі з дамської ґалянтерії назвою „а ля Маріна". Що більше, майже всі діти жіночого полу, що приходили на світ, почали діставати імя Марина. Аж нагло одна англійська лейді звернула увагу в пресі, що імя Марина буде колись дуже „зрадливе" для тих дітей. Кожний буде знати, що жінка з тим іменем вродилася в 1934 році, а не кожна міс Марина схоче зраджувати свій вік, особливо, коли пічне старітися. Осторога поділала на всі мами і нагло імя Марина вийшло з моди.

ПАЦІЄНТКА ЗАРАЖЕНА НА КЛІНІЦІ.

У державній дентистичній клініці у Варшаві одна з пацієнток заразилася в часі лікування зубів тяжкою недугою з причини нечистого інструменту. Ясна пацієнтки були скалічені і підчас орудування нездезинфекціонованим інструментом лікар прищепив їй до крови заразень. Нещаслива пацієнтка виступила проти управи клініки з позвом за відшкодування домагаючись більшої грошевої суми за втрату шанс вийти замуж. Суди двох інстанцій відкинули претенсії скривдженої пацієнтки, опираючись на рішеннях найвищого суду, що за неправильну діяльність лікаря інституція не відповідає, бо нема змоги його наглядати. Суди виходили з цього становища, що коли лікар має повну свободу у виборі засобів лікування, то заведення не може цивільно відповідати за його промахи. Позовниця відкликалася до найвищого суду, який, розглянувши справу, зніс присуди попередніх інстанцій. Найвищий суд признав, що заведення відповідає за шкоди, спричинені діяльністю підчинених лікарів, наскільки випадок вяжеться з недбальством, якому заведення могло запобігти. Бо коли причиною випадку було нездезинфекціонування знарядів, то шкода повстала не наслідком промаху лікаря, але з причини нехлюйства. Тому найвищий суд звелів апеляційному судови розглянути наново справу.

СОВЄТИ НЕ НАДІЮТЬСЯ НІЧОГО ДОБРОГО З НОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ

МОСКВА (Росія). — Вся совєтська преса вдарила в дуже сумний тон. Ствердила, що нема одного фронту проти Німеччини. Супроти цього на міжнародніх нарадах у Стрезі, де зійдуться Анґлія, Франція й Італія, годі надіятися, щоби було ухвалене щось таке, що усунулоб небезпеку воєнного походу проти Росії.

ПОТІШАЮТЬСЯ ВІЙНОЮ НА ЗАХОДІ.

МОСКВА. — Є таки одна надія для Совєтів, коли брати під увагу те, що вони самі пишуть. А цею надією є те, що війна в Европі неминуча, але вона вибухне в першу чергу на заході, а не на сході.

ДОГОВОРИ НЕ ПРИНЕСУТЬ ЗАМИРЕННЯ.

БЕРЛІН. — У німецькій пресі пишуть з нагоди наближаючоїся конференції в Стрезі, щоб треба вже раз дипльоматам зрозуміти, що самі договори не значать нічого і самі собою світового замирення не ґарантують.

ЗВЕРТАЮТЬСЯ ДО ЛІҐИ НАЦІЙ.

ЛОНДОН. — Анґлія здає собі добре справу з того, що очі світа є звернені тепер на її ролю в справі замирення Европи. Та сама вона не знає, як властиво треба їй поступити і тому хоче спекатися відповідальности за міжнародній мир і віддати ту цілу справу до вирішення Лізі Націй. Тимбільше, що й в самій Анґлії є думки поділені щодо її посередництва в справі міжнароднього мира. Одні є за повзяття гострих мір проти Німеччини. А інші стоять по стороні Німеччини і кажуть, що те все, що сталося в Німеччині, є тільки наслідком глупоти Вейсайського договору і тих, що не допускали до його зміни.

ЛЮДЕНДОРФ НА ПОВЕРХНІ.

БЕРЛІН. — У Німеччині пригадали собі, що ще живий той, що підчас світової війни був наймогутнішою особою. Є ним бувший шеф ґенерального штабу, ґенерал Еріх Людендорф, що розпочав тепер 70-тий рік життя. А пригадали собі на нього тепер головно тому, що відродився в Німеччині давній військовий дух. Німецькі ґенерали, що тепер стоять при Гітлері, віддали Людендорфови спеціяльну пошану. Всюди в Німеччині зачали наново згадувати його імя. З того вносять, що Людендорф готов у короткім часі відограти якусь поважнішу ролю.

НІМЦІ НЕ ОСЯГНУЛИ В ДАНЦІҐУ ДУЖЕ ВЕЛИКОЇ ПОБІДИ.

ДАНЦІҐ. — Одно є певне; що Німці в Данціґу і німецький уряд з Берліна вжили всіх можливих засобів, щоби при виборах до данціґського сойму нацисти осягнули повну побіду. Цим хотіли вони заманіфестувати, що Данціґ є німецьке місто та що цілий коридор, подібно як і область Сари, повинен вернутися назад до Німеччини. Тому ці вибори вважалися в Німців свого роду німецьким плебісцитом. Та виявилося, що повної побіди нацисти не осягнули. Одно певне: що не осягнули більшости двох третин, хоч здобули звичайну більшість і більше мандатів ніж при останніх виборах. Не маючи т. зв. кваліфікованої більшости, не зможуть вони змінити дотеперішньої конституції Данціґу на націстичний лад, як це було в пляні.

Разом з тим Поляки хочуть слати жалоби до Ліґи Націй на Німців за те, що тероризували і побивали виборців. Польський високий комісар вніс теж протест до данціґського сенату.

ВІДСТУПАЮТЬ ВІД ЗОЛОТОЇ СТОПИ.

БАЗЕЛЬ (Швайцарія). — В цілій Европі йде тепер між державами завзята боротьба за те, щоб задержати золоту стопу. Над тим радять тепер банкирі з Голяндії, Франції, Швайцарії й Італії. Але ледви чи вдасться їм це осягнути.

НАГРОМАДЖУЮТЬ МУНІЦІЮ.

БЕРЛІН. — Кажуть, що Німці зброяться, а муніцію переховують у льохах, яких нібито вживають на переховання картоплі. Таксамо ховають і гармати в таких місцях, які для загалу недоступні, бо нібито призначені для „охорони дичини".

25,000 СВІДКІВ ПОДРУЖЖА.

БЕРЛІН. — Ґенерал Вільгельм Ґерінґ, націстичний вичначний і популярний міністер, жениться з прекрасною і теж популярною акторкою Еммі Зонеман. Дружбою буде сам Гітлер. Яких 25,000 людей будуть свідками шлюбного церемоніялу, але кождий зі свідків мусітиме заплатити по $8.05. У той спосіб зібрані гроші підуть на добродійні цілі. На тих свідків, що стоятимуть тільки з боку, не треба було довго ждати, бо вже зголосилися понад 25,000 осіб.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НАРІВНІ З ЛИНКОЛНОВОЮ ВИЗВОЛЬНОЮ ПРОКЛЯМАЦІЄЮ

Найвищий суд Злучених Держав видав недавно тому. рішення, котре деякі ґазети ставлять нарівні з проклямацією президента Линколна про еманципацію Муринів з рабства. Є це рішення в так званій скотсборській справі.

Справа ця відома широко не тільки в Америці, але й поза Америкою. Стала вона для великої частини світа немовби символом поневолення нібито еманципованих уже Линколном Муринів, а рівночасно з тим тавром на прапорі Америки. У місті Скотсборо, в стейті Алабама, арештовано й суджено кількох молодих Муринів за насилування білих дівчат. Суджено й сімох з них засуджено на тяжкі кари.

Відомо, що насилують білі, насилують і люди чорної раси. І як закон грозить за насильство тяжкими карами, то й білий і чорний повинен за насильство бути караним. Одначе насильство повинно бути обвинуваченому доказане. Однаково білому, як і чорному.

Та коли приглянемося скотсборському процесови, то побачимо, що цих вимогів справедливости не виповнено. Дівчата, що, мовляв, були знасилувані, не з тих, що їх насилувати треба. Інші обставини теж повинні були заставити присяжних суддів віднестися з застереженням до обвинувачень прокуратора. Та уряд уже так підобрав собі присяжних суддів, щоби вони не могли дивитися на справу холодно, розумово. Підобрано передовсім тільки білих людей, а білі в полудневих стейтах займають до чорних гістеричне становище: як прокуратор скаже, що чорний насилував, то білий там готов зараз присягати, що чорний справді насилував, хоч на це доказу нема.

На цю південну гістерію найвищий суд Злучених Держав наляв холодної води. Він каже, що чорних суджено в атмосфері упередження. Їх безправно викинено зі списів присяжних. Він приказав справу судити ще раз, при чому мається на лаву присяжних допускати нарівні чорних і білих. Рівноправність має бути на ділі, а не на папері.

Це декому з наших людей може видатися чужою справою, яка нас нічого не обходить. Та досвід історії показує, що де би боротьба за рівноправність людини не велась, вона все відбивається на долі інших людей, що теж добиваються рівноправности. Чим більше людей тратить рівноправність, тим тяжче тим, що давніше вже були покривджені, добиватися рівноправности. Знаємо добре це ми, Українці, коли серед загального поширення утисків в Европі щораз тяжче стає, щоби почути стогни поневоленого українського народу серед загальних стогнів поневолених мас по інших краях.

О. С.

НОВА ПОЛЬСЬКА КОНСТИТУЦІЯ

Нарешті проголошено ухвалену польським соймом нову конституцію. Цікаво, що уряд був такий певний її ухвали, що по друкарнях уже зложений був текст нової конституції, і зараз по голосуванню 23 березня вийшла брошурка з її текстом.

Цікава ця конституція. Президент републики є за своє урядування „відповідальний перед Богом і історією" (арт. 2). Яким способом Бог або історія вразі потреби потягатимуть президента до тої відповідальности, в конституції не сказано.

Арт. 7 постановляє, що „управнення (горожанина) до впливу на громадські справи" буде мірятися „вартістю зусиль і заслуг" його на річ „громадського добра"... Хтож буде оцінювати ту „вартість", про це конституція мовчить...

Президент „призначує за своїм узнанням голову ради міністрів" і цілий кабінет, скликає палати і розвязує їх і т. д. (арт. 12). Крім того при виборах нового президента републики уступаючий має право предложити до вибору свого кандидата (арт. 13); дальше, президент покликує з власного свого вибору частину сенаторів (арт. 13, 2, ф). Урядові акти, що випивають з прероґатив президента, не вимагають контрасиґнати прем'єра (арт. 14).

Президент за свої урядові акти не є відповідальний (арт. 15). Вибір президента доконується „зборами електорів", який призначує сойм і сенат.

Розділ III. говорить про уряд. Але „орґанізацію уряду і обсяг компетенції ради міністрів означить декрет президента републики"... Ще до того „голова ради міністрів і кабінет політично відповідальні перед президентом републики". Конституційну відповідальність перед трибуналом стану кабінет поносить тільки у випадку **„вмисного** нарушення конституції" (арт. 30, 1). Гадаю, що вмисність буде тяжко доказати, отже фактично кабінет є безвідповідальний (тільки перед президентом), бо і потягнення його до відповідальности соймом дуже утруднене конституцією.

Сойм мають вибирати нібито загальним голосуванням. Але „ординацію виборчу, поділ на округи, поступування виборче" і т. д. буде впроваджене в дорозі декрету. Отже щодо того, ніхто нічого не знає. Як оповідають, не знають цього навіть і ті, що той рекрет писатимуть.

Посол нібито має свободу слова в соймі, але „за виступи, суперечні з обовязком вірности супроти держави польської", посол може бути просто „на жадання маршала сойму або міністра судівництва відданий до трибуналу стану", а той може позбавити його мандату (арт. 41,3).

Сенат складається з двох третин вибраних членів і з одної третини призначених президентом (арт. 47, 1).

До устав належать не тільки устави, ухвалені в палатах, але й декрети президента (49, б). А декрети президент може оголосити, які хоче, бож арт. 15 каже, що за свої урядові чинности він не відповідальний... Тими декретами може президент накладати податки, робити позички, тощо (арт. 51) без згоди палат, бо „декрети президента мають силу закона" (арт. 57, 1). Крім того існує постанова про „стан винятковий" і „воєнний", які уряд чи президент може запроваджувати в державі, чи в її частинах. Таке зарядження вправді має бути „переслане до сойму протягом сімох днів" (78, 2), але коли сойм розвязаний, то аж на першім засіданні нового сойму. Отже уряд, якому прислугує право розвязати сойм, може його розвязати, а потім оголосити стан винятковий, не зголошуючи його до сойму, бо сойму не буде...

Так виглядає в загальних рисах нова конституція. Як бачимо, не є це ніяка конституція; це просто правила для правлячої ґрупи, як вона має правити горожанами, так сказати, реґулямін для неї.

Бо якийсь порядок правління мусить жеж бути. З тим, що на заході зветься конституцією, не має нова установа нічого спільного.

Велику помилку політичну, яка ще пімститься на ній, зробила українська соймова репрезентація (УНДО і радикали), яка за ціну закулісових концшахтів дала себе наклонити до абстиненції підчас голосування, чим створила потрібну для ухвали „конституції" кваліфіковану більшість...

Матеріяльних користей ті концшахти народови не дадуть (хіба кільком політикам, що вганяють за мандатами), але моральна шкода буде велика.

Поляки твердо запамятали собі, що історична Польща впала через брак сильної влади, через завелику „вольносць обивателів". Отже тепер хочуть ту „вольносць" зовсім скасувати і запровадити цілком диктаторський режім. Правда, ми знаємо диктатури й деінде в сучасній Европі: в Італії, в Німеччині, Але їх підставою є однонаціональний нарід і що однодушно стоїть не тільки при своїм провідникові, але й при великій ідеї, яку той провідник втілює. В Польщі такої ідеї нема.

ДІЗРАЕЛІ, ҐЛЕДСТОН І СХІДНЄ ПИТАННЯ

Під цим наголовком появилася недавно політична студія професора Сітон-Вотсона, відомого анґлійського вченого і знавця балканських та східньо-европейських народів. Про нього з вдячністю згадує у своїй „Всесвітній Революції" також президент Масарик, признаючи йому велику заслугу у створенні чехословацької републики. Як відомо українським читачам, професор Сітон-Вотсон є також приятелем українського народу і його змагань і навіть належить до недавно створеного Анґльо-українського Комітету, якого завданням є обороняти права українського народу та помагати його національним змаганням.

Його новоопублікавана книжка, хоч безпосередньо не обговорює українських справ і в цілости є присвячена анґлійській заграничній політиці за часів Ґледстона і Дізраелі, себто часів другої половини девятнацятого віку, матиме велике і хто зна чи не переломове, значіння на теперішню політику Анґлії у відношенні до української справи.

Анґлійська політика, таксамо як і анґлійський характер, є консервативною. Вона опирається на певних, добре випробуваних засадах, які вона не так легко зміняє. Її змаганням є успокоювати і втихомирювати міжнароднє політичне життя при помочі „рівноваги сил". Засадою в „рівновазі сил" є знову те, щоб обтяжити кожду державу іншими державами до тої міри, щоб вона не могла робити того всього, що їй захочеться, тільки щоб мусіла числитися з волею інших. Коли якась держава виростає до тої міри, що не можна її зрівноважити протитягаром інших держав, то це скорше чи пізніше мусить довести до воєнного конфлікту.

Тому анґлійська заграничня політика, раз осягнувши рівновагу сил, старається її за всяку ціну зберегти і панівний міжнародній уклад якнайдовше заморозити.

Таку політику Анґлія консеквентно переводила на протязі минулого віку у відношенні до Туреччини, яку, подібно як нині Росію, тоді називали „хворою людиною Европи". В посіданні Туреччини тоді знаходився цілий Балкан і під її чоботом, подібно як і під російським чоботом, стогнали тоді Греки, Болгари, Македонці, Серби і Румуни.

Хворобою цеї „хворої людини" журилися тоді всі европейські потуги; не так може з симпатії до неї, як зі страху про те, хто дістане в посідання її спадок. Росія за всяку ціну хотіла дістати Константинопіль і Дарданелі, а також протекторат над балканськими Славянами, серед яких вона віддавна вела панславянську пропаґанду. Але Росія була тоді відносно у розцвіті своєї сили і як така вже тоді загрожувала британським інтересам на близькому Сході і в Індії. Тому Анґлія старалася за всяку ціну не допустити до розвалу Туреччини і підпомагала останню всіми силами, щоб зберегти її цілість. Яскравим представником цеї політики був Дізраелі, Жид з уродження, який у ґеніяльний спосіб сплів цей інтерес Анґлії з жадобою дошкулити Росії за те, що вона переслідувала Жидів..

Але піддержувати Туреччину значило також піддержувати гнобителів поневолених народів, що знову не було дуже до вподоби ліберальній анґлійській суспільности. Тому політиці Дізраелія протиставився мужньо другий анґлійський політик, Ґледстон, якого одначе Дізраелі остаточно переміг.

Слідкуючи за нинішньою анґлійською заграничною політикою у відношенні до Росії, можна побачити, що вона опирається також на дуже подібних засадах. Змінилися тільки імена, а діяння осталось те саме. На місце „хворої людини" Туреччини, прийшла „хвора людина" Росія; а бувше положення Росії заняла нині Німеччина, проти якої подібно як у 1914 р., знову треба орґанізувати майже цілий світ, щоб зискати сяку-таку рівновагу сил, а яка зраджує виразні тенденції ще більше скріпитися коштом „хворої людини" Росії, чи точніше: коштом експанзії на українські землі.

І хоч Анґлія ненавидить Росію далеко більше ніж колись ненавиділа перегнилу Отоманську Порту, бо крім свого большевицького устрою, ненависного Анґлійцям, вона ще також загрожує британським інтересам в Азії, то проте вона боїться покищо несподіваної смерти цеї чергової „хворої людини", і коли їй грозить кінець, вона старається її якось трохи скріпити. Таким покріпленням, між іншим, було також приняття Росії до Ліґи Націй.

Чи ця засада на довшу мету корисна? На це якраз відповідає професор Сітон-Вотсон у згаданій книжці. Він остро осуджує політику Дізраелія і каже, що це було тяжкою помилкою звязувати історичний біг Анґлії з живучим трупом. Далеко більше булаб Анґлія виграла, коли би була поставила ставку на молодих, справді поневолених Туреччиною, але повних енерґії народів. Політика Дізраелія, каже проф. Вотсон, справді може і стримала російську експанзію на Балкан, але зате впустила тамтуди Німеччину, яка через Австрію всунулася вже була до Босні і Герцеґовини і снувала дальші пляни осягнути лінію впливів Берлін-Баґдад. Цей процес поширення німецьких впливів кріпшав далі і його спинила щойно світова війна. Нема сумніву, що зріст німецьких впливів на Балкані і Близькому Сході приніс би далеко більшу шкоду британським інтересам, ніж зріст впливів російських. Очевидно, що переважаючі впливи ні одної ні другої держави не були і не є бажані для Анґлії, але тоді виходом із цього положення повинна бути ставка на молоді, нині повалені народи, а не на животіючих трупів.

Що книжка професора Сітон-Вотсона появилася якраз тепер, це треба теж уважати симптоматичним явищем. Як було сказано, анґлійська політика йде втертими і випробуваними стежками. Нема сумніву, що анґлійська суспільна опінія виразно симпатизує з нашими національними прямуваннями. Але офіціяльна анґлійська політика боїться, що розвал Росії можуть використати інші народи, в першій мірі Німеччина, яка через те сталаб такою сильною, що булоб неможливо створити в Европі рівновагу сил.

Тому критика політики Дізраелія до певної міри є також критикою нинішньої анґлійської політики у відношенні до Росії. Справді змінити біг у консервативній анґлійській політиці є дуже тяжко, але люди калібру професора Сітон-Вотсона можуть це зробити. Поставивши ставку на сильну, самостійну Україну, Анґлія напевно цю ставку виграє. Українці такий хід подій зустріли би з ентузіязмом. **Е. Ляхович.**

В. Будзиновський.

ПОМІЧ МЕДВЕДЯ

(Історичне оповідання).

(11)

Ставський і товариш переночували в Кручині і другого дня поїхали до Груші. Не мали потреби так дуже квапитися, тож медвідь біг зараз за ними. Оба Татари також ішли в ту сторону. Просили Ставського, щоби позволив їм причепитися до нього. Він згодився, бо в його голові виринали нові, додаткові пляни. Крім того до Ставського пристав гінець отамана Кручина до бея найближчої орди в справі окупу за тих його невільників, про яких згадувала грамота, знайдена при вбитих міщанах. Отаман звіщав, що окуп є у нього.

З Кручина поїхали до Груші. Там Ставський пішов до свого скритка з кожухами. Вибрав кожух з найбільшого медведя і став його вичиняти, щоби був мягкий, та щоби чоловік, як влізе в нього, міг ходити як живий медвідь. Очевидно, як медвідь на задних ногах. Щоби можна було застібати живіт медведя, в середині попришивав, по однім боці петлі, по другім ґудзики. Щоби не перетяжувати вючака, призначеного для Березана, Гранчак купив стару кандибу, котру вже хотіли застрілити, щоби з неї злупити шкіру, кинув на неї медвежий кожух, закутаний в дергу і поїхав.

Товариство Татарів не було без користи для Ставського. З вдячности, що вратував їм життя, вони зробилися неначе найвірніші його слуги. В чім лиш могли і як могли, помагали йому і цілому його товариству. Козаки не потребували полювати, ні риби ловити, бо робили се за них Татари. Коні Ставського і Гранчака все були вичищені, хоч до того жаден з них і пальцем не кивнув. Ледви товариство задержалося де на попас, чи на нічліг, вже весело палахотів огонь і шкварилося мясо, чи варилася каша. І з медведем оба Татари спанібраталися.

Ніхто з товариства, отже й оба Татари не знали, куди Ставський їде і по що. Ще не знаючи напевно, який буде його остаточний плян увільнення Березана, не хотів, щоби вість про нього і про ціль його подорожі заскоро прийшли до Мехмет Челебі-мурзи. Хоч Ставський про се й ні словом не згадував, то його татарські товариші вгадували, що ціллю його подорожі є татарська орда за східньою межею Запорожа. Як би тою ціллю була Донщина, то Ставський був би вибрав інший шлях, багато вигідніший і безпечніший.

Щоби мати змогу ще ліпше віддячитися Ставському і в потребі помогти йому, коли вже буде на татарськім степу, вони оба, Алмат і Місах намагалися розкусити тайну його мандрівки. Коли вже перейшли запорозько-татарську промежину, Місах сказав до Ставського:

— Як хочете крізь татарський степ пробратися на Донщину, то щоби по дорозі туди ніхто не важився спинювати вас, добре було би дістати від бея пропуск. Бей дасть вам його забудьякий дарунок, бо то бідний князь бідної орди. Улус, в котрім жиє наш бей, недалеко звідси.

— То ти з сего бейлика? — спитав Ставський.

— Та з сего... з бейлика Урмамет-бея. Давніше ми кочували по тім боці Бога, та поволи улус за улусом, перенеслася на сю сторону Запорожа вся орда Урмамет-бея.

— Хоч я не вибрався аж за Дін зайти, то всежтаки не вадило би мати від бея якусь грамоту, що держала би здалека від нас всяку напасть бодай на просторі його бейлика... Знаєш, де того бея знайти? Багато він злупив би за такий пропуск?

— Я гадаю, — відповів за Місаха Алмат, — що як би спершу пішли до нього ми оба і розказали йому, який ти був добрий для нас, то він дасть пропуск даром. Ще й конвой додасть для оборони перед звичайними опришками, яких в степах чимало.

— Мені конвой непотрібний.. З опришками я і мій товариш дамо собі раду.

— А як їх буде більша сила? — спитав Місах. — Позвольте бодай нам двом провести вас аж до вашої мети. Мені здається, що я не пережив би того, коли би до мене прийшла вість, що вам в дальшій дорозі через наш степ щось сталося... І... і може...

Місах урвав, наче би боявся докінчити.

— Що може? — спитав Ставський. — Чому не скажеш решти?

— Як би ви їхали сюди на те, щоби в орді щось зорудувати, приміром купити вівці, чи овечі кожухи, чи коні, чи кого викупити з ясиру, то ми оба дуже радо помогли би вам. Без нашої помочі дуже обідруть вас...

Ставський вдивився в Татарина, подумав хвилю і каже:

— Як ви оба справді хочете помогти нам, то про се ще побалакаємо. Покищо веди нас до бея. Я гадаю, що таки добре було би мати від нього пропуск.

До бея пішли спершу Алмат і Місах. Коли розказали йому про те, що для них зробив чужий їм козак, і що він прийде по пропуск, бо їде на Дін, Урмамет сказав, що від такого християнина, що чужу віру не дав скривдити своїй вірі, він за пропуск нічого не возьме. І справді, коли до бея прийшли Ставський і Гранчак, він дав їм даром пропуски крізь свій бейлик і назад. Ще й погостив їх.

Ставський подякував і обіцяв, що як буде вертатися, то поступить до бея ще раз подякувати.

Ставський, його товариш і оба від смерти виратувані Татари поїхали далі. Гінець кручинського отамана лишився, бо невільники, яких він виїхав викупити за гроші вбитих міщан, були саме у бея.

Маючи докази щирого привязання Алмата і Місаха, Ставський погадав собі, що сони справді може помогли би йому. Сказав їм, що їде до Мехмет Челебі-мурзи, щоби з неволі видобути вояка. Що хоче його не викупити, а викрасти, ще не сказав.

— Очевидно, хочете викупити його, чи може виміняти? — спитав Алмат.

— Як би я мав за кого виміняти, то виміняв би.

— Грошей шкода, як є інші способи.

— Я інших способів не знаю.

— А викрасти!

— Такої штуки я не втну.

— Як не викрасти, то бодай підготовити і влекшити утечу.

— Як ми могли би зробити се? Приблуди в чужім краю, між чужими людьми?

— Я і Місах, не чужі між людьми, у котрих ваш краян в неволі! — сказав Алмат. Ми оба обовязані помогти вам, бо наше життя належить до вас. Ми поможемо вам. Лиш скажіть, кого і звідки хочете видобути. Нам лекше буде викрасти, як вам викупити!

— По очах Татарина Ставський пізнав, що говорить щиро. Він також розбалакався з ним щиро.

— В улусі Мехмет Челебі-мурзи є мій свояк Мартин Березан.

— Знаю того мурзу і всіх у його улусі, бо наш улус був в його сусідстві. Може й тепер в сусідстві, може десь троха далі. Дуже далеко не може бути.

— Разом з ним був його слуга, отсей, мій товариш Гранчак Сава. Челебі-мурза випустив його по окуп. Він прийшов до мене і тепер ми оба їдемо по мого Мартина. Троха гроша я маю, та сего буде мабуть замало.

— Чи не хочеш ти грошевий окуп поповнити медведем? — спитав Місах, усміхнений, скоса липнувши на Ставського.

Коли Ставський не відповідав, Місах питав далі:

— На щож ти взяв з собою того медведя, як не думаеш платити ним? Він хіба таки на щось потрібний тобі у Челебі-мурзи. (Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

МЕМЕЛЬ, ЧИ ФІЛЬМОВИЙ КОРОЛЬ?

Кілька нюйорських газет подали в своїх вістках про приїзд кораблів новинку про приїзд сюди на „Олимпику" литовського міністра Скіпітіса та фільмового продуцента Семюела Голдвина.

Скіпітіс говорив про Литву й Мемель, а Голдвин говорив про свої клопоти з податковими законами Каліфорнії та 10-літній ювилей свого подружа.

Американські ґазети подали на першому місці, і то широко, розмову Голдвина, а на другому заяву Скіпітіса. В них Голдвинові податки й дружина важніші, як Литва, Німеччина, Польща, Мемель і ввесь європейський мір.

ПРОПУЩЕНА ВІСТКА.

Пише нюйорський тижневик „Нейшон", що американські газети пропустили минулого тижня новинку про важну подію у Вашингтоні, бо новинку про те, що сенат при хвалі про робітну запомогу приняв поправку, котра означає внесення урядової допомоги фармерам та має бе виказання рільничих продуктів на загранічні ринки.

„Нейшон" пояснює це пропущення тим, що вашингтонські бюра нюйорських газет значно обмежені щодо числа робітників. Це одна дуже цікава завважа, що пропустити новинку можуть бюра великих газет, з котрих кожде має більше людей до праці, ніж котранебудь українська газета в цілій своїй редакції.

ҐАЗЕТА Й ЧИТАЧІ.

Інший нюйорський тижневик „Ню Репоблик", признає в одній з передовиць цього тижня, що його читачі часто нарікають, що вони знаходять на його сторінках більше злих вісток, ніж добрих.

Це ілюстрація великої правди, що не тільки в нас, але і в інших народів, ще ся той не вродив, щоби всім догодив. Цю правду ілюструє ще краще відділ дописів у тій газеті, котрий цілий переповнений ріжними протестами на погляди ґазети.

ЯК ПОПРАВИТИ ҐАЗЕТУ?

Нарікання читачів тижневика „Ню Репоблик" на занадто чорні новинки в ґазеті підносить тепер питання: що зробити з газетою, коли справді в світі діється більше злих подій, ніж гарних?

Ну, а що робиться з зеркалом, коли, подивившися в нього, побачимо тільки огидну мацапуру? Відомо, розбиваємо зеркало.

Що робимо з книжкою, коли, вдаривши нею до голови, почуємо тільки пустий звук? Відомо, палимо книжку!

НЕВДОВОЛЕНИЙ.

Проти моєї думки, що якби Шевченко жив, то большевики, які тепер йому памятник ставлять, його розстрілялиб, обурившся „щирий Українець Підросток" з Филаделфії, Па.

Він пише під своїм підписом: „Будьте ласка, та не називіть мене недоростком".

Ні, не назву Вас ні недоростком, ні ніяк інакше, бо назвати людину якнебудь нічого не вирішує, а натякувати на чиєсь імя, це не гумор, а груба блазенство.

ХТО РОЗСТРІЛЯВ БИ?

Просто возьму Ваш погляд та подивлюся, що за думку Ви висказуєте. Пишете, що не большевики розстріляли би Шевченка, а Директорія У. Н. Р. Це ваша думка. А факти такі: За Директорії ніхто ні одного слова з творів Шевченка не викидав, і ні одним словом Шевченкови не дорікав. Большевики, що правда, йому памятник ставлять, але рівночасно його твори цензурують, стрічки й слова викидають. На один кут рота йому славу співають, а на другий — його націоналізмом лають.

І фактом є, що Директорія У. Н. Р. нікого за поезії не розстріляла, й фактом є, що в большевиків від цензури творів за націоналістичні ухили до розстрілу недалеко.

Чи на основі фактів можна твердити, як Ви це робите, що Шевченка певно розстрілялаб Директорія У. Н. Р. в саму різдвяну ніч 1918-го року"?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ.

З організації молоді.

Дня 2-го квітня влаштовано заходом Молодечого Клюбу збори молоді, на яких обговорено січові й стрілецькі справи. На зборах був п. Лука Крук з Нюарку, і він передав історію Українських Січових Стрільців. Згадав про Січовий зїзд у 1914 році у Львові, а потім пригадав ті хвилі, коли то Січовики боронили рідної землі, а вкінці ввійшли побідно і до Києва, столиці Соборної України.

Зібрані були цеї думки, що стрілецьку ідею треба продовжувати і тут в Америці. Для цеї цілі зорганізовано в Савт Плейнфілд сотню Українських Січових Стрільців. До уряду ввійшли: С. Туз, сотник, Й. Кульчицький, скарбник, Й. Захута, писар фін., Ольга Шарик, писарка рек., А. Пізьо, четар.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЗА МАСОВЕ ЧЛЕНСТВО В „ПРОСВІТІ"

ЗАКЛИК ГОЛОВНОГО ВИДІЛУ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА" У ЛЬВОВІ.

Український Народе!

„Просвіта" — перша збудила нас до нового життя!

„Просвіта" — поклала тривкі основи під культурний та економічний наш розвиток!

„Просвіта" — все стоїть на сторожі Духа Народу!

„Просвіта" — наша перемога!

Нестримно йдуть цілі її десятиліття... Йдуть і незатертий слід лишають по собі.

Отак на очах уже нашого покоління **історичним актом** припечатала „Просвіта" своє **перше півстоліття.**

Отак у наступних десяти роках із руїн здвигнула нове життя і змагання.

І недалеко вже **1938-мий рік**, що в ньому святкуватиме Український Нарід **великі роковини — 70-літній ювилей своєї „Просвіти"!**

Із духа народу народилась вона, духові цінности вона цілі десятиліття плекала, тож і ювилей її — це

ювилей Духа Народу!

Ювилей усіх Українців, що в своїй душі носять одну спільну, високу та святу ідею.

Ювилей усіх Українців, що розуміють її та дорожать нею.

Ювилей усіх Українців, що готові зі самовідреченням служити їй та принести для неї жертву.

„Просвіта" — це ми!

Вона — наш Дух безсмертний, вольний!

Вона — життя і змагань наших певна основа!

Вона — сумління наше, гордощі, честь і слава!

І найкращим пошануванням її ювилею та одночасно й гідним пошануванням самих себе, як повновартного Народу, буде

масове поголовне членство „Просвіти".

Добро нашої **Батьківщини** вимагає, щоб єдина її всеукраїнська організація духових сил була сильна й могутня! Колиж бодай що десятий український громадянин, і що десята українська громадянка стане негайно відданим її членом, матимемо напевно

непроглядні ряди членів „Просвіти".

Масове членство — це наша **загально-національна конечність** уже нинішньої днини. Тому ми вже розпочали в краю **ударну акцію.** До помочі в ній стануть **усі ідейні Українці!**

На ближчих наших землях переводить уже цю акцію просвітня організація при помочі свого апарату: повітових організаторів і мужів довіря у громадах.

До кінця квітня 1935 р. переведемо тут повне зєднання наших духових сил під ідейним пропором „Просвіти"!

Адже маємо тут яких 10 тисяч ріжних низових організацій, понад 100 тисяч їхніх провідників і яких 700 тисяч їхніх членів.

На всіх інших землях, на еміграції, усюди, куди лиш зайде цей заклик, створяться негайно Комітети Діячів „Просвіти" та зорганізують членство „Просвіти", поширивши його на всіх Українців, що живуть на терені усеї дотичної країни.

Таким робом створимо одну, могутню

суцільну силу „Просвіти"! Український Народе!

Напередодні 70-літнього ювилею „Просвіти" двигнімся, бадьоро й одностайно станьмо всі на висоті завдань теперішньої, дуже важної хвилини!

Всі організації й одиниці — лицем до „Просвіти"!

Своєю волею створім одну, велику тверду Волю Народу!

Нехай ювилей „Просвіти" буде ювилеєм перемоги нашої духової сили!

У Львові, в березні 1935 р.

ГОЛОВНИЙ ВИДІЛ Т-ВА „ПРОСВІТА":

Д-р Іван Брик, голова, **Василь Мудрий**, заст. голови, **д-р Карло Коберський**, заст. голови, **Микола Дужий**, секретар.

Члени Головного Виділу: **о. Юліян Дзерович, д-р Маркіян Дзерович, Юліян Дроздовський, Ярослав Колтуняк, Михайло Корчинський, о. Йосиф Лучинський, Остап Павлів, Михайло Таранько, інж. Микола Творидло, Омелян Терлецький, Володимир Целевич.**

Заступники членів Гол. Виділу: **Михайло Галібей, Михайло Крилошанський, д-р Ярослав Олексишин, Зиновій Пеленський, д-р Ірина Сімович, Сянка Стахова.**

В офісі.

Директор (увійшов і каже до службовця): Як можете сидіти при відчиненому вікні? Таж можете перестудитися!

Службовець: О, ні, пане директоре, я призвичаєний спати при відчиненому вікні.

РУХ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

БЕТЛЕГЕМ, ПА.

25-літній ювилей з 25 новими членами.

Цього року обходитиме бр. св. Димитрія, від. 288 У. Н. Союза, 25-літній ювилей свого існування.

На річнім мітингу члени рішили такий ювилей відбути і вибрали Ювилейний Комітет до переведення свята. Комітет, що складається з 5 членів, передумав справу і рішив, що дня 12-го жовтня відбудеться Служба Божа за членів і панахида за померших, а в неділю, дня 13-го жовтня, відбудеться Ювилейне Свято, на яке запроситься одного з головних урядників.

На мітингу піддаю думку, щоб ми тоді гідно й достойно відсвяткуємо 25-літній ювилей відділу, як у тім ювилейнім році придбаємо для нього 25 нових членів. Всі заявили, що працюватимуть спільно над тим, щоб та думка здійснилася, щоб тим чином доказати, що наш відділ має свідомих членів і добрих Союзовців. Ми певні, що ті члени, що є в У. Н. Союзі, впишуть тепер своїх дітей, щоб вони прийшли на наше місце, яке прийдеться нам згодом опускати, бож ми не є вічні. Отже тепер усім нам треба взятися до праці, щоб до Ювилейного Свята мали ми вже 25 нових членів у відділі.

М. Паращак.

На концерті.

— То просто треба подивляти! Я сказаб би таки чудо техніки!

— Ах, дай спокій! Той фортепяновий ресіталь не є зовсім такий величаний!

— Ресіталь ні, зате фортепян, що видержує щось такого!

Мкасиміліян Альдаре.

БУШІДО

Це вже було так чотири місяці після того, як я, спонуканий моїм становищем як кореспондент одного з великих журналів у Шікаго, почав моє життя в Японії. До того часу я вспів упродовж моїх численних мандрівок проспідити японську країну в усіх напрямах, особливож її прибережні околиці, а далі забажав провести кілька тижнів в одному з більших міст, щоб придивитись ближче життю людей. І тут з ріжних причин вибрав я собі Нагасакі та замешкав в одним з його найкращих готелів.

Справді — це був дуже добірний готель з численними гістьми, між якими звернула мою увагу особливо один Европеєць, що день в день, рівно в семій годині звик був являтися при одним, нарочно для нього зарезервованім столі, в товаристві якоїсь молоденької, надзвичайно гарної і завжди на лад останньої паризької моди зодітої Японки. Він був високого росту, стрункий і повний тієї бездоганности в поставі, що на перший погляд ока зраджувала в ньому колишнього офіцира. А притім повний іще й дійсно мужеської краси обличчя, якого енергійні обриси і загартована нечорна краска чудно відрізувалися від мрійливого погляду його сині очей. А Японка була дрібненька постаттю, граціозна, і, як я вже зазначив, надзвичайно гарна, і то не тільки на японський смак. Вона, по моєму, могла напевно подобатись і в Европі. Їїж личко, обрисоване лінією лагідного овалю, і біле й ніжне мов слоновка, заманювало вас малими, захоплюючо рівними устами, чудово задертим носиком і очима, повними такої незбагненої темені, наче глиб кратеру святої гори Фузіджама.

Отак я, раюючи красою, звик був глядіти на цю справді цілковито гарну пару. Зокремаж дивувався я чудною тонкістю, з якою той чоловік підходив до своєї дами, чи то присуваючи їй крісло, чи підносячи їй келих з вином, чи то ставляючи перед неї тарілки зі стравами.

І вже цілих два тижні бачив я їх обоє, не знаючи притім ні трохи, хто вони такі, а що більше — і не бажаючи собі розслонити знаманливої тайни їх інкогніта.

Бо незнайомими — були вони для мене вдвоє цікавіші.

Таке то думав я собі, коли тут одного разу бачу, що при їх столі — нема нікого. Ні його, ні її, а й після довгого дожидання — таксамо. А я от уже так привик бачити їх при зарезервованім столі, що теперішні порожні тарілки і склянки на ньому вразили мене чомусь прикро.

Колиж я безпосередньо після вечері вернувся того вечора до мойого готелю, підійшов до мене в галі мій товариш по пері, О'Браен, новинкар з „Нагасакі-Сун", та спитав у мене, чи я вже чув про самогубство графа Тассілева. І тут раптом, саме у хвилю, коли я заперечив питання О'Браена, мені крізь голову майнула думка про те, що тим графом міг би бути — але О'Браен не дав мені додумати мойого здогаду до кінця. Він, по свойому звичаю хвилюючись кожним словом, гукнув: — На Бога, товаришу, та чи не на місяцю ви живете часом? Адже що дня мали ви нагоду бачити графа Тассілева підчас вечері в їдальні готелю, а тепер не знаєте, хто він саме? Всі люди в Нагасакі знали графа Алексія Тассілева, що як лікар і вчений втішався в колах наукових авторитетів Японії найбільшою повагою. Він жив тому більше ніж пів року в Токіо, а опісля переселився звідтам до Нагасакі, заховавшися спершу в самоті своєї хати. Але це змінилося де-далі освоно від часу, як граф пізнав ближче доньку барона Ямагата, молоду Оморі. Цеж та гарненька дама, що її ви все бачили в його товаристві, — ну, знаєте тепер? — Нарешті!

Та з початку мені просто тяжко було вірити в те, щоб того чоловіка, який видавась мені таким дуже щасливим, уже не було на світі, і я, повний жагучої цікавости, пішов з О'Браеном до бару готелю, щоб дізнатись хоч що-то про причини самогубства. І от тут при чарці розповів мені мій товариш, як то він припадком як перший мав нагоду дізнатися про смерть графа.

— Ви знаєте — оповідав він мені — Джюдженджі, округ аристократичних палат ген на горі зі святинею Суви, святими гаями, прастарими деревами і чудово гарним видом на місто і море? Отуди був я нині пополудні запрошений радником американського посольства, Ґерісом, на чай. Я гостював у моїх знайомих яких дві години, а опісля розпрощався, і спинившись з поворотом ще на одним узгірю, потонув поглядом в овиди краєвиду, що мріяв довкола в червоно-золотих сяєвах заходячого сонця, коли тут нечайно і десь недалеко мене... роздались голосні крики. Я дивлюся і водночас бачу двох японських служачих, які, вимахуючи водно руками, що сили бігли до мене. Колиж вони наблизилися настільки, що я міг почути їх слова, вони ламаною англійською мовою почали щось казати мені, з чого я однак тоже розумів лиш стільки, що йде про якусь пістолю і про когось, що тієюю пістолею застрілився. Але цього було для мене досить. Я зараз повелів тим людям провести мене туди, звідки вони прибігли, і от уже за кілька хвилин були ми перед віллею — графа Тассілева. Майже бігцем пройшли ми тут гарний, але трохи понурий парк, простору галю, а далі, по марморних сходах, увійшли в ряд величаво прибраних покоїв, та потрапили врешті в затишну, завісою з важкого шовку прислонену кімнату, в якій дорогоцінна китайська лямпада освічувала притемненим світлом — мистецько різьблений стіл до писання. Я дивлюся, а тут за столом сидить Тассілев, з головою, схиленою над паперами, з його правого виска стікала кров, на долівці лежала пістоля, що випала йому з рук, причім про якийсь ратунок уже не могло бути й мови.

— Це сталося щойно дуже недавно, правда? — звернувся я тут до слуг, що, з потупленими в землю очима, стояли віддалік обік мене.

„SAJO DE GOSAIMAS — це так", відповіли вони обидва майже одночасно. І зараз розповіли мені далі, що після того, як їх пан, вернувшись, як звичайно, з проходу, забравсь до роботи, явився нечайно післанець з якимось листом до нього — той лист, хоч і здорово помнятий, лежав ще завжди на столі — і незабаром потім вони почули гук двох вистрілів. Колиж вони прибігли до кімнати, то знайшли тут Тассілева неживим, зі смертельною раною в голові.

— Ну, вислухавши оповідання слуг, я велів їм показати мені телефон, повідомив про все поліцію і урядова комісія незабаром явилася. А після того, як урядування поліції скінчилося, майор поліції, що проводив комісією, узяв до рук той лист, що став причиною самогубства графа. Його він — лист був написаний по англійськи — відчитав на голос, переводячи зміст точно на японську мову. І треба вам було бачити обличчя присутніх урядовців у ту хвилю, коли зміст листа, що вияснював таїну графового самогубства всецілo, став їм відомий! Скрізь тут виявлявся мовчазний тріюмф. Так, справді — ті Японці це дивний нарід, і ми, Европейці, не порозуміємо їх ніколи! Але, вертаючися до нашого листа, знайте, що я за дозволом майора відписав його собі щодо слова. Ось вам його копія.

І я, взявши її від О'Браена, читав:

„Алексію!

„Наша любов була чарівною і блаженною мрією, але та мрія мусить скінчитися. Їй мусить прийти кінець з огляду на одну відповідь, яку Ти дав мені, коли я питала Тебе про Твоє життя і про Твоє минуле, а мала я право питати Тебе отак, якщо бажала стати Твоєю на завжди.

„Алексію, — Ти оповідав мені тоді, що Ти в той час, коли ми двигнули високо прапори Мікада проти Твоїх земляків*), брав участь у війні як молодий офіцир на кораблі „Олег" і що Ти був відзначений при нагоді одного вашого наступу на нас, наслідком якого один з наших воєнних кораблів був вами затоплений. Ти розповів мені про те, навіть не прочуваючи того, як дуже вразив Ти мене тим, і які наслідки твоє оповідання може мати для мене.

„Алексію, знай ось, що тепер, без огляду на всю мою безмірну любов до Тебе, я мушу Тебе покинути на завжди. Цьогож домагається від мене мій обовязок відносно Рідного Краю і народу і моєї рідні, той обовязок, що його означаємо слово „бушідо", і якому я віддаю першенство перед усім, навіть і перед любовю до Тебе. А чому це так, про це я не питаю; я знаю лиш одно, а саме, що так воно є і так бути мусить.

„Коханий, у ту хвилю, коли Ти читатимеш оті рядки, я вже давно буду в глибах моря, з навіки заспокоєним серцем, яке іншого виходу у своїй розпуці не знало ніякого. Бо мій обовязок відносно Батьківщини був перший усього, дарма, що без Твоєї любови я жити не могла ніяк. Так щож і лишалось мені інше, як не дорога в те царство, де наші душі линуть понад усім легко і свобідно, ніби ті метелики в блаженних подихах весни.

„Алексію! Не трать духа, переможи себе й забудь. Ти мусиш до того знайти в собі силу. Прощай же, прощай, мій коханий, і хай ласкава Кванон буде на завжди з Тобою в нагороду за всі ті чудові, повні сонця і ніби запах хризантем опоюючі години, що їх мені з Тобою судилось пережити."

„Твоя Оморі".

Дивно зворушений віддав я О'Браенови відпис листа Японки, і ми вмовкли обидва. Бо і щож справді достойного могли ми тут сказати? Тільки в думках були ми повні подиву для народу, який має такі могутні моральні закони, що всилу їх там індивідуальність одиниці, в порівнанню з поглядами загалу щодо держави й народу, губиться зовсім. Закони, яких висловом є одноодиноке дрібне слово:

Бушідо.

З німецької мови переклав **д-р Остап Грицай.**

*) З російсько-японської війни р. р. 1904/5. — О. Г.

Співачка.

— Як гадаєте, чи моя пані чудово співає?

— Що, прошу?

— Хочу сказати, як вам здається, чи не добре співає моя жінка?

— Даруйте, та я не розумію вас ніодного слова, поки ця жінка на сцені не перестане дертися!

СТОРІЧЧЯ „КАЛЕВАЛИ", ФІНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ ЕПОПЕЇ.

Відроджена Фінляндія обходить своє найбільше свято, вихід у світ першого видання „Калевали", великої епопеї фінського народу, яка відограла в справі його відродження туж ролю, що „Краледворський Рукопис" у Чехії, „Шах Наме" в Персії і „Кобзар" на Україні.

Велика фінська нація, яка близько X-го століття нашої доби створила велику державу, що сягала від Балтику до Ледового океану, була в XIII століттю атакована двома могутніми сусідами — Шведами з заходу і Москвою з північного сходу. Розкидані по своїй величезній країні Фіни не змогли витримати подвійного нападу і в 1323 році за „Шлюсельбурським договором Фінляндія, яка тоді була більше відома під назвою Карелії, була поділена на дві нерівні частини. Більша й більш культурна відійшла до Швеції, а менша до Великого Князівства Московського. Від того часу ці дві держави безупинно майже 500 років боролися за володіння цим краєм і остаточна перемога, з підупадом Швеції, залишилася за Росією. В 1803 році Олександер I анектував решту Фінляндії та приєднав її до своєї імперії на основі певної автономії. Одночасно він приєднав до свого титулу титул Великого Герцоґа Фінляндського.

В цій півтисячелітній боротьбі Фінляндія втратила не тільки свою незалежність, але, як це завше буває з переможеними народами, вона втратила всю освічену та культурну верству і її розвиток зовсім спинився. Вищі верстви Фінів швидко русифікувалися, шведизувалися, або навіть ґерманізувалися.

Цей процес денаціоналізації йшов таким швидким темпом, що в часі приєднання Фінляндії до Росії лише серед селянства можна було знайти ще рештки первісної фінської культури.

Тому що частина Карелії, приєднана до Московії за часів Петра I, була вже дуже зрусифікована, дальша русифікація цілої Фінляндії не викликала сумнівів у Петербурзі і ось у цім моменті на перешкоді імперіялістичним намірам Романових, власників шестої частини світу, став Еліяс Ленрот, син бідного сільського кравця з Карелії.

Син бідної сільської родини, Еліяс Ленрот з тяжкою бідою добився освіти і зробився доктором медицини, але при своїх роїздах по селах він не стільки займався лікуванням, як збиранням старосвітських пісень (рун) та леґенд, що в первісній недоторканости заховалися в непролазних хащах його батьківщини.

Після довгих років упертої та відданої праці Еліяс Ленрот скомпонував з перевірених та виправлених текстів велику народню епопею, якій дав назву „Калевала", згідно з найстаршою назвою фінського народу, і видав свій твір 28-го лютого 1835 року.

Тут нам прийдеться відмітити, що в тім часі підупад фінської національної культури дійшов до такого ступня, що книжка пройшла майже непоміченою і щойно друге видання з 1849 року, яке зійшлося з загальним піднесенням національних рухів у цілій Европі, здобуло собі заслужене признання Фінів.

Вістка про вихід „Калевали" рознеслася блискавкою по цілому краю і тисячі молодих людей, що ще не забули народньої мови, раптом почули себе Фінами, гордими зі своєї двохтисячлітньої культури.

Цього процесу національного відродження, що розпочався з виходом „Калевали", вже не могли спинити ніякі репресії російського уряду і він закінчився вже на наших очах проголошенням самостійности Фінляндії. На жаль, це звільнення від російського ярма не було повним, бо вся Карелія залишилася під червоною Росією, але всеж тепер, по сто роках після появлення першого видання Калевали", можна з певністю сказати, що без цієї книги всі Фіни були би сьогодні советськими невільниками.

„Калевала" не уявляє собою історичного епосу як „Іліяда" чи „Слово о польку Ігоревім". Вона є збіркою старосвітських народніх леґенд, які не відносяться ні до певної історичної події, ні до певного навіть історичного періоду, але які, в надзвичайно гарній поетичній формі, дають яскравий образ побуту, звичаїв та психольоґії первісних мешканців краю.

„Калевала" починається з леґенди про створення світу, одинокій по своїй ориґінальности та по красі поетичній концепції, яка лишає далеко за собою анальоґічні леґенди інших народів. Але головне місце в ній займає опис боротьби між народом Калевали (народом світу) та Погйоли (народом темноти).

В першій пісні герої Калевали ідуть у Погйолу сватати королівну. Знаменитий характерник на співець Венемейнен дістає гарбуза, а його брат, знаменитий коваль Ільмарінен, робить для господині Погйоли чарівне „Сампо", таємний талізман, що приносить щастя і дістає королівну. Але герої Калевали незадоволені, що Сампо залишилося в Погйолі, і вони знов вибираються по нього. Підчас боротьби за Сампо його розбивають і воно приносить усім нещастя.

Окрім цих головних персонажів у Калевалі фіґурують іще Лемінкайнен, веселий та безтурботний гайдамака, пияниця та придивус, Юкагайнен, третій брат Венемейнена, та Кулерво, який втілює темну силу і всім приносить нещастя.

Остання пісня „Калевали" є прощання Венемейнена з світом, коли він передає свою могутність молодому королеви Карелії, уродженому дівою. В ній фінські вчені вбачають початок перемоги християнства над поганством.

„Калевала", що найменше бігом двох тисяч років існувала лише в фінській мові, бігом останніх 30 років перекладена на багато мов. В тому числі існують дуже гарні віршовані з захованням розміру та ритму переклади шведською, німецькою, французькою, російской й українською мовою.

М. Тростянський.
(Офінор).

—Найліпший, найбільш шанований, просто найґеніяльніший чоловік, який колинебудь жив у світі, то був Степан Крупка. На жаль усі ці прикмети його відкрито щойно після його смерти.

—То цікаве! То відки ви це все знаєте про нього?

—Я оженився з його вдовою.

Другий бік медалі.

Що тобі твоя жінка каже, як ти купив собі авто?

„Чоловіче, вважай на сиґнали! Тепер уважай! Не переїдь цього чоловіка! Чого стоїш? Чого їдеш так скоро? Що то, ти ніколи не навчишся?" і подібні ріжні слова.

Страшна історія.

—То свідок був в обвинуваченого критичного дня?

—Так, пане суддя. Як я ввійшов у його кімнату, він стояв біля вікна, лице його було біле, з піною на устах, а в руках держав бритву.

—То цікаве! А що зробив потім?

—Потім — став голитися...

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЩОДЕННА ХАТНЯ ОЩАДНІСТЬ

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

Тому, що родинні доходи менше чи більше поменшились через скруте економічне положення, розсудна господиня, наскільки можливо, мусить відповідно до того поступати з хатніми видатками. Харчеві знавці предкладали безчисленні пляни, доказуючи, що харчування можна так приладжувати, що коштом усього кількох центів денно можна вижити людину. Деякі з тих плянів мають свою вартість, а інші її не мають. Одначе жінка, котра сама занимається варивом, часто знає про ціни споживчих середників, економічний спосіб варення та споживання таксамо, як харчеві знавці.

Кожна дбайлива ощадна жінка знає, що в дешевших вирубах мясива знаходиться така сама поживність, як у дорогих. Вона знає, що того роду мясо, коли відповідно приготоване, дає добрий смак та приносить користи! Знає теж, що до мяса повинна подавати двоякого роду варену ярину та салату, хочби тільки сікану сиру капусту. І знає, що тісто та сир є такі поживні, як мясо; що рибу чи морську поживу треба споживати бодай хоч раз на тиждень; що овочі чи овочеві соки є конечні для зрівноваження щоденного харчу, а що найголовніше, знає де те все можна дістати по умірковани цінах.

Коли більшість господинь знає, що молоко є цінною поживою, то одначе є фактом, що багато з них не признають того, яке важне місце воно займає у щоденнім харчуванню. Роками молоко не було таке дешеве як тепер, а що правда, воно включає в собі майже всі складники, потрібні для піддержки життя, та є підставою харчу для виростаючих дітей. Кожна дитина повинна споживати кварту молока кожного дня. Дорослі люди теж скористають з уживання молока.

З економічної сторони нема поживнішого харчу від молока, а зі сторони здоровля в дійсности нема чим молока заступити. Постійне вживання найбільшої скількости молока за напиток чи поживу приведе до здоровішого стану.

ФЛІС.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Вільна Україна, від. 152, повідомляє своїх членів, що місячне засідання цього товариства відбудеться в середу, 10-го квітня, в годині 8-мій ввечір, в гали церковній при Morton ул. Довгуючі члени повинні вирівнати свої залеглости. — Т. Гладкий, предс.; Ів. Бакун, кас.; С. Присяжний, секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ.

На визвольну боротьбу.

На повищу ціль зложили жертви такі громадяни: о. Федишин, К. Дорош, Г. Черняхівський, Я. Данилів, М. Шарик, М. Ярема, І. Савула, М. Дубас і В. Ярема, по $1. Разом $10. А дрібними датками зібрано $6, отже разом переслано через Обєднання $16.

В. Ярема.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На визвольну боротьбу замісць вінка.

Замісць вінка дорогої Вуйни, бл. п. Катерини Болюх, що померла дня 23-го березня в Провіденс, Р. Ай., пересилаю до Обєднання $5 з призначенням на Рідну Школу.

Іван Ворона.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (235)

Кілька днів поручник Сесил і Ольга йшли слідом за Тарзаном. Вони були виснажені, з винятком Тарзана, але розуміли, що все залежить від видержливости. Вони мусять знайти місце, де могли би вийти по узбочі балки та вдертися на високорівню вгорі понад ними. Але вони йшли й ішли, а всетаки не знаходили такого місця.

Були місця, в котрих Тарзан міг би був видертися на верх, але тільки він. Одначе хоч який він був зручний і сильний, то не важився нести на своїх плечах дівчину. Умучення й небезпеки останніх двох тижнів уже сильно підорвали сили двох Европейців. Цілий пів день Тарзан або ніс або піднирав поручника.

Тепер, на свій великий жаль, він побачив, що й дівчина теж почала занепадати. „Пропало"! — сказала вона нарешті. „Я вже далі не можу". „Відваги", сказав Тарзан; „ви ще не померли; ні ви, ні поручник, ні я. Поки не помремо, будемо йти. Відпічнім на хвилину. Як відпічнемо, підемо далі".

У тій власне хвилі Тарзан нагло дав їм знак бути тихо. Вони втихли. Їм здавалося, що він вслухувався своїми ухами в якісь голоси, котрих ні він ні вона не могли дочути. Вони самі відчували довкола себе тільки нічим не перериваную тишу.